

SZEGEDI ÜNNEPI HETEK

Percz János Munkácsy-díjas ötvösművész kiállítása a Gulácsy Lajos Teremben,

délelőtt fél 10 és délután 6 óra között.
Fotóklubok 15. Szegedi Szalonja a Bartók Béla Művelődési Központban, mindennap 10-től 18 óráig.

A szegedi műgyűjtők klubjának ötödik kiállítása a Juhász Gyula Művelődési Központban, naponta 10 és 18 óra között.
Fábi Judit keramikusművész kiállítása a Juhász Gyula Művelődési Központban, augusztus 15-ig. Megtekinthető naponta 10 és 18 óra között.

XX. Szegedi Nyári Tárlat a Móra Ferenc Múzeum Horváth Mihály utcai Képtárában.

Szentirmai Zoltán szobrászművész tárlata a Közművelődési Palota kupolájában. 1978 legjobb plakátjai. Kiállítás a November 7. Művelődési Házban, augusztus 15-ig.

Képek a Tiszáról. Horváth Dezső és Gyenes Kálmán fotókiállítása a szőlősi Tömörkény István Művelődési Házban, délután 3-7-ig.

A Solar alkotócsoporthoz tartozó dorozsmai Pethő Sándor Művelődési Házban.

A Móra Ferenc Múzeum gyűjteménye Tápién (Vár-állandó kiállításai: Hunok, avarok, magyarok; Lucs-

gyűjtemény; Épülő Szeged; Kőolaj és földgáz; Ember és környezete; Csongrád megyei paraszthútorok és -viseletek; „Vasvirágok” — a szegedi lakatos- és kovács mesterség 200 éve; Móra-emlékszoba; A szegedi várban „Tűzön vízen keresztül él Szeged” — kiállítás a szegedi nagy árvíz 100 éves évfordulójára.

Az örök Tisza. A Somogyi-könyvtár kiállítása a könyvtár olvasótermében. Megtekinthető naponta 10 és 19 óra között.

Hj. Lele József néprajzi gyűjteménye Tápién (Vár-állandó kiállításai: Hunok, avarok, magyarok; Lucs-

Vajda László — őrségben

— Léteznek egyáltalán úgynevezett kis szerepek?

— Nagyrészt sértőnek, megalázónak, elszomorítóknak tartják a színészek. Pályám eddigi tizenkét évére visszagondolva, Szolnokon, Miskolcon volt részem jó néhány epizódalakításban. Nagy iskola. Rengeteget lehetett tanulni belőlük, hogyan vilántsunk föl akár csak két-három mondatban emberi sorsokat. Emlékszem, Szolnokon egyszer Mensáros László alakított egy néma zongoristát. A darabot, a szerzőt már régen elfelejtették, viszont máig legenda, ahogyan Mensáros ült a zongoránál, és egy emberi életet varázsolt oda. Soványabb esztendőimben komoly lelki vigaszt nyújtott e példázat...

— Amikor az Antigonében az Őr megjelenik, forrni kezd körülötte a levegő. Ebben az idejében, alapján statikus jellegű felfogást sugalló görög tragédiában ekkor két-három év előtti kaposvári színeket vélhetünk felfedezni...

Vajda László hamiskán elmosolyodik.

— Könnyen lehet. Hat évet töltöttem Kaposváron, pályám legszebb, legemlékezetesebb éveit. Ösztönösen használnám az ott kialakult sajátos játéktípus bizonyos, „avantgardosabb” elemeit. Igaz, kicsit a szabadtéri színpad méretei is szokatlanok. Tudom, a szélesebb gesztusok, a több mozgás itt alapfeltétel, mégis fura egy kicsit. Főiskolás koromban háromszor játszottam már a Dóm téren a Hártya Jánosban, a Vámos László által rendezett Tragédiában, és a Hamletben. Persze, most mondhatom, kicsoda különbség... Érdekes „felfedezéseim” adódtak próbákon: futok, futok és még mindig csak itt vagyok... Nem értem oda, ahová kiszámítottam, hogy kellene. A tér érzékelése csalóka a követelmények például a hangterjedéssel kapcsolatban könnyebbek, mint azok az erőteljes színpadtechnikai váltások, amelyek egyébként elkerülhetetlenek. Szerencsére a kényserítő erejű és jellegű feladatok az én esetemben egybeesnek a szerepre

Őr, az Antigonéból

alkalmazható fogásokkal. Egyébként Szinetár Miklós arra kért, hogy az Őr apró, de fontos figuráját úgy értelmezsem, ahogyan a modern clown szokás. Népi karakternek, aki „ellenpontozza” a szophoklészi fenséges atmoszférát. A klasszikusoknál gyakran megfigyelhető ilyesmi, gondoljunk Shakespeare-nél Macbeth kapusára. A cselekményszálát rövid időre megszakítva, a közönséggel közvetlen kontaktust kialakító szerep, melybe furcsa ellentmondás, kettősség vegyül: egy ártatlan embert hurcol Kreon elé, miközben a megmenekülés boldogságától majd szétfeszül. Első megjelenésekor még rokonzenés, jobban belépillatva már morálisan deformált személyiség. El sem dőlhet, megvetésre méltó-e vagy csak szánalmas élethelyzete áldozata. „Információgazdag” epizódfigura. Pontosabban nem is az: olyan csodálatosan megírt tragédia az Antigoné, hogy végképp nem értelmezhető az Őr sem arra bizonyos kis szerepek. És még egyszer, ami a „kaposváriságot” illeti: világegyetemben mániám volt, hogy semmit se játsszak el „egy az egyben”. Mindig érdekelt, mi van a dolgok és a személyiségek mögött, nem szerepek, „simán” játszani.

— Annak idején Kaposvárott bőven volt alkalma erre... idestova több mint egy éve elkerült a somogyi főváros teátrumából. Összintén: nem vágyik vissza?

— Amikor láttam az elmult évad szerintem legszenzációsabb magyarországi bemutatóját Kaposvárott, Gombrowicz Esküvőjét, elszomorodtam, és egyben megkeményedtem. Láttam, csodálkoztam, irigykedtem: ilyen rövid idő alatt így összeszedték magukat? Olyan fényes produkciót adtak, mint maga a Nap. Elszomorodtam; hát nélkülünk, nélkülük is lehet? S én már nem lehetek ott... azután, ahogy tovább néztem az előadást, egyre inkább kezdtem kihúzni magam, örömmel. Ott a színpadon én is, mi is, az eltávoztottak is jelen vagyunk, a mi munkánk is benne van mindenben. Rájöttem, akár mi történik is, nem lehetek én már hűtlen Kaposvárhoz. Ilyesmik adnak erőt — és remélem, „ízt” is — itt a Dóm téren a „kis szerephez”.

T. L.

Domonkos László

„Emberségünket keressük”

Festő, színész, rendező
Antigonéről

(A Szegedi Szabadtéri Játékok műsorára az idén először kerül eredeti görög tragédia, Szophoklészi Antigoné című drámája. Az előadást Szinetár Miklós rendezte, a címszerepet felesége, Hámori Ildikó alakítja. A Szegedi Nyári Tárlat egyik fődíját Vinkler László festőművész nyerte Antigoné és Kreon című nagyszerű képével. Nem „programkép” ez, hanem a művészi fejlődés törvényeszerű állomása. Minderől Vinkler László szegedi műtermében győződtem meg, ahol néhány napja érdekes, tanulságos beszélgetés része lehettem. Az Antigonéről volt szó, meg a görögökről, s akik eszmét cseréltek, a festő Vinkler, a színész Hámori és a rendező Szinetár.)

V. L.: Az athéni akadémia meghívására 1977 kora őszén a delphoi vendégházban tölthettem néhány napot. Akkor jártam először Görögországban. Ha kiálltam a teraszra, egyik oldalt a delphoi öbölre láttam, a másikon a Parnasszosz, Apollon szent hegye tört a magasba. És magam gyermekkorom óta érdeklődöm a görög művészet iránt, festőként sokszor merítettem ebből a klapadhatatlan forrásból, főiskolai tanárként igyekeztem tanítványaimba plantálni a görögök csodálatos világképét, s bejárva a világ múzeumait, találkozhattam a görög szobrászat legnagyobb alkotásával. Igaza van annak, aki azt mondja, hogy a görögöket nem értheti meg, aki a fejébe gyömöszölte szövegekhez keresi a valóság motívumait. Nagyon jó élményem látni a napragyogásban azokat a csodálatos fényeket, melyek feloldják a tárgyak kemény kontúrjait; több oldalról megvilágítva csodálatosan oldott plaszticitásban jelenít meg az épületeket, szobrokat. Ezek a káprázatos hófehér műemlékek szinte magukba szívják a fényt, megtartják és visszasugározzák. Ez a csodás dinamizmus máig sem hagy nyugodni.

H. I.: A nyár elején jártunk Görögországban. Amikor az Antigoné még szóba sem került, már készültünk erre az útra. A csodálatos ragyogásban, a rekkenő hőségben megértettem Antigoné szavait: „Már soha én nyomát nem látom az ég Napnak szent szemé fényét.” (A műteremben egymás után kerülnek elő a görög mitológia alakjai, a csodálatos kultúrkör jelképi erejű történeteinek hősei. Iphigénia Taurisban, Oresztész és Elektra, Hermész, Oidipusz, Odüsszeusz és Penelopé, a trójai történet és a danaidák, Antigoné és Iszméné, és ismét Antigoné...)

V. L.: Az én alkotói gondom a rend és a káosz elválasztása. Az élet számunkra két utat jelöl. Vagy haladunk szemben az

árral, igyekezve őrizni és gazdagítani személyiségünket, vagy hátat fordítva sodródni. Az ember személyiségének fölállítása egyenlő a rend fölállásával. A 20. század nem teremtett egységes korstílust, az emberek számtalan kifejezőmódban találják meg önmagukat. A művészet véleményem szerint rendteremtés. A görög kultúra és művészet ennek klasszikus formája, ezért keressük ennek mai érvényeit.

Sz. M.: A képzőművészetnek ebben nagyobb lehetősége van a színháznál. A festmény a teljességet tudja nyújtani, a vásznon ott a görög ég, a görög táj, az ember és a gondolat. A színház erre képtelen. Az antifiteatrunk világát, a korabeli kecskeéneket lehetetlen mai körülmények között föl idézni. Gondoljunk csak arra, hogy ezeket a tragédiákat mindössze három-négy szereplő játszotta, a nőket is férfiak személyesítették meg, maszkokat viseltek, tölcéses hangerősítőkkel, az előadások reggeltől estig folytak a tavaszi és őszi Dionüszosz ünnepek évadjain, a színészek golyólabászerű, magasított sarut viseltek, rendszerint bottal jártak, a díszlet csak az oszlopos háttér, a székén jelentette. Mindezeket ma föl idézni reménytelen és értelmetlen dolog.

V. L.: Én is a magam görögségét keresem. Ők voltak azok, akik szerencsés történelmi pillanatban képesek voltak komplex módon megfogalmazni azt, ami az ember nembeliségében maradt.

Sz. M.: Teljesen egyetértünk, mi most saját emberségünket keressük. Így hát a színházban az időt álló gondolat, az időt álló tartalom születhet újjá, s vissza idézhetjük a görög amforák rajzait, a szobrok ruharendőit, az épületek arányrendjét.

(Az Antigoné a görög tragédiairodalom egyik legragyogóbb darabja. Hegedűs Géza azt írja róla, hogy „Ha egy gyűjteményben egyetlen művel kellene képviselni az európai ókor drámairodalmát, azt hiszem, nem eshetnék a választás másra.” Antigoné sorsa a királyi tilalommal-hatalommal szembe-szegülő vállalkozás drámája. Sokféle értelmezés folyóik Kreon és Antigoné tragikus ellentétéhez. Részint a hazafias érzés küzd az emberiséggel, mások szerint a konfliktus az emberi és az isteni törvények között feszül, ismét mások úgy ítélik meg, hogy az Antigoné az önkényuralom szembeszálló forradalmi cselekvés hőse. Jog és erkölcs, konzervatív rend és forradalmi gondolat, régi és új ütközik ebben a nagyszabású darabban. Antigoné végül is a népre hivatkozó demokrácia hőse...)

Antigoné és Iszméné kettős portréja előtt Hámori Ildikó, Vinkler László és Szinetár Miklós

Sz. M.: Én mindig magyar darabot rendezek, az itt és most aspektusából. Teljesen mindegy, hogy a főhős a görög férfiak földig hulló lepélét viseli, vagy steppelt pu-fajkát. Szinte mindig klasszikusokat állítottam színre, mert ezekkel többet és jobbat tudtam mondani a máról. Így volt ez többek között a Szent Johanna vagy A nép ellensége című darabokkal is. Az Antigonében a kétféle rend, Kreon és Antigoné rendjének összeütközése érdekelt. Az a nagy kérdés, ami nálunk is évtizedek óta a levegőben remeg: a rend, a haza jelszavával mindent el lehet-e intézni? Azt szeretném megmutatni, hogy jaj azoknak, akikben hatalmi döntésük után nincs meg a kétkedés képessége, akik nem merik bevallani, hogy tévedhetnek! Kreon elveszti józan törvényes realitáserzéket, ezzel tragédiák sorozatát indítja el.

H. I.: Ez lesz az első szerepem a dóm előtti színpadon, s az első görög tragédia is, amelyben játszom. Az Antigonét ismerem, hiszen a főiskolai filozófiai alamlvizsga-dolgozatom címe: — Vallásos motívumok Antigoné döntésében — talán titkon reménykedtem is; egyszer majd eljátszhatom. A szerepet nem a nőlesség oldaláról akarom megmutatni, a darab társadalmi vetülete érdekelt. Az, hogyan lehet az egyéni magatartást elfogadtatni a társadalommal. Azt szeretném elérni, hogy Antigoné szava már önmagában tüntetés legyen... (Egy beszélgetés elkapott foszlányai... A görög mítoszok nimfái, félistenei, tragikus történetei, csodálatos emlékei kerültek szóba ezen a késő délutáni találkozáson. Ahol más-más művészet eszközeivel, de egy nyelven szóltak egy sok ezer éves örökségről...) Tandi Lajos

Műgyűjtők „kultúrkaravánja”

Móra Ferenc egykori katalógus-előszavát idézve kultúrkaravánnak nevezi az idén újjáalakult szegedi műgyűjtők klubjának most látható kiállítását a lepereltőlban Apró Ferenc Nem véletlenül. A műgyűjtésnek, a műpártolásnak nagyszerű hagyományai vannak ebben a városban. A szinte mindent elpusztító szegedi nagy árvíz után alig 12 esztendővel, 1891. április 4-én megrendezték első tárlatukat a szegedi műbarátok. Az azóta eltelt közel kilenc évtized bővelkedett emlékeztető kiállításokban, fontos bemutatókban, de paúzokban, csöndes években is.

Tíz esztendőre, 1969-ben alakult meg a Szegedi Műgyűjtők Klubja, mely eddig három közös kiállítást rendezett, s bemutatta négy gyűjtő kollekciójának leg-szebb darabjait. Néhány éves szünet után ebben az évben a Juhász Gyula Művelődési Központ egízsze alatt újjáalakult a műgyűjtők klubja, s a művelődési intézmény nagyszerű rendezett kiállításuk bizonyítja, hogy az értékes képzőművészeti re-

mek gyűjtése mind szélesebb körben népszerű; mind többen mélyülnek el a képzőművészet ismeretében, természetesen otthonukban értékes alkotások segítségével sajátos miliót.

A Szegedi Műgyűjtők Klubjának 5. kiállításán közel húsz gyűjtő több mint fél-száz festményre, szobra, grafikára, érme-plakettre, népi fazekasmunkákra látható. A kiállítás tehát közkinccsé teszi, napvilágra hozza „az elzárt családi szobák kincseit”, maradandó élményt nyújt a látogatóknak. Az összkép meglehetősen színes és változatos. Nemcsak a műfaji sokféleség miatt, hanem az időbeli távolságok és a kifejezőmódok gazdagsága révén.

A két legrégebbi alkotás a 18. századi olasz festő József és Putifárné című vászna és Pallavicini Ede 1834-ben festett szobabelsője. A legfrissebbek között pedig kortárs művészek alkotásai láthatók: Kurucz D. István festménye, Rékassy Csaba grafikája, Hintz Gyula vászna, Szabó Iván kerámiatárai. A leg-gazdagabb a század helyi és al-

földi anyaga, melyben megtalálhatók Dinnyés Ferenc, Dorogi Imre, Endre Béla, Fényes Adolf, Heller Ödön, Károlyi Lajos, Nyilasy Sándor, Rudnay Gyula, Tápai Antal, Vágó Pál, Almási Gyula Béla, Tornyai János, Kohán György, Novotny Emil Róbert alkotásai. A tágabb horizontot képviseli Bernáth Aurél, Czöbel Béla, Félegyházi László, Gábor Móric, Gadányi Jenő, Pap Gyula, Ruzicskay György, Uitz Béla, Vadász Endre, Viktor Vasarely, Csók István, Glatz Oszkár, Barcsay Jenő, Márffy Ödön, Derkovits Gyula, Aba Novák Vilmos és Balázs János. Különösen érdekesek a bemutatott érme és plakettek és a régi vásárhelyi népi fazekasmunkák.

Ez a kiállítás a nagyszerű hagyományok folytatásának újabb állomása. Rajtkó, mely újrarendítője lehet egy tiszteltre méltó mozgalomnak: a szegedi lakások műkincsei rendszeres bemutatásának; akár tematikus (tájképek, csendéletek, portrék), akár topográfiai, akár stílusok szerinti válogatásban.